

РЕЦЕНЗИЈА МОНОГРАФИЈЕ „МОДЕЛ ИНДЕКСИРАЊА ДОГАЂАЈА И РАЗУМЕВАЊЕ ДИСКУРСА” АУТОРА ДОЦ. ДР ВЛАДИМИРА ФИГАРА

Одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета у Нишу бр. 198/1-8-2-01 од 29. априла 2026. године одређен сам за рецензента рукописа монографије „Модел индексирања догађаја и разумевање дискурса” аутора доц. др Владимира Фигара и, у складу са тим, задовољство ми је да поднесем следећу рецензију.

Монографија под насловом „Модел индексирања догађаја и разумевање дискурса” др Владимира Фигара представља амбициозан и свеобухватан научни подухвати који се бави једним од централних питања савремене когнитивне лингвистике и психолингвистике – процесом конструкције значења на нивоу дискурса. Истовремено, ради се о теми која је на нашем простору у доброј мери занемарена, што увећава значај самог рукописа. Већ на основу структуре и садржаја може се уочити да је реч о систематичном и темељном истраживању које интегрише широк спектар теоријских приступа и емпиријских налаза.

Рукопис има укупно 220 страна, а организован је у шест главних поглавља, са већим бројем потпоглавља. У уводном поглављу аутор поставља теоријски оквир истраживања, указује на сложену и динамичну природу значења и на интердисциплинарни карактер његовог проучавања. Посебно се истиче значај дискурса као кључног нивоа на коме се значење конструише, као и улога ситуационих модела као менталних репрезентација које омогућавају интеграцију информација из текста. Увод је јасан, информативан и добро поставља основу за даљу разраду теме. Друго поглавље бави се концептима схеме, оквира, сценарија и семантичких оквира. Ови појмови су представљени као теоријски претходници савремених модела разумевања дискурса. Аутор пружа детаљан преглед сваког од ових концепата, ослањајући се на релевантну литературу, што читаоцу омогућава да стекне јасну слику о развоју теоријских приступа у овој области. У трећем поглављу аутор се фокусира на ситуационе моделе и њихову улогу у разумевању дискурса. Разматрају се механизми перцепције и сегментације догађаја, као и фактори који утичу на конструкцију ових модела, а ово укључује претходно знање, жанр и лексичке елементе. Аутор анализира и функције ситуационих модела, попут интеграције реченица, мултимодалне конструкције значења, улоге експертског знања и примене у превођењу. Четврто поглавље доноси преглед кључних теоријских модела обраде дискурса, и ту налазимо теорију конструкције и интеграције, модел изграђивања структуре, модел уроњеног посматрача и пејзажни модел разумевања читања. Овај део је изузетно користан као синтетички преглед постојећих приступа и показује ширину ауторовог теоријског увида. Пето поглавље представља вероватно и најважнији и централни део књиге и посвећено је моделу индексирања догађаја. Аутор прати развој овог модела од његове иницијалне верзије до каснијих интегрисаних облика, уз детаљан приказ

експерименталних истраживања других аутора, која су се трудила да потврде његову психолошку реалност. У овом поглављу анализира се пет основних ситуационих димензија модела индексирања догађаја: времена, простора, каузалности, циљева и протагониста/предмета. У шестом, завршном поглављу, аутор представља сопствено, својеврсно огледно емпиријско истраживање у коме примењује модификовани модел индексирања догађаја на анализу превођења са српског на енглески језик. Рашчлањивање постојећих димензија и увођење додатних компоненти (попут трајања и модалности) представља значајан допринос и показује иновативност у приступу аутора. Комбинација квалитативне и квантитативне анализе доприноси методолошкој триангулацији и додатно оснажује научну вредност овог дела.

Једна од највећих вредности ове монографије лежи у њеној теоријској утемељености и обухватности. Аутор показује изузетно познавање релевантне литературе и успешно интегрише различите приступе у кохерентан оквир. Посебно је за похвалу способност да се сложени концепти представе детаљно и систематично, што ову књигу чини корисном како за истраживаче, тако и за студенте виших нивоа студија. Поред тога, значајан допринос представља примена теоријског модела на конкретан проблем превођења, чиме се показује и практични допринос. Увођење нових димензија и дескриптора указује на потенцијал за даља истраживања и развој модела. Технички посматрано, рукопис је обиман, систематично организован и праћен богатом научном апаратуром. Монографија обухвата готово 200 страна чистог текста, уз веома велики број библиографских јединица домаће и поготову стране литературе (укупно 237 референци), што сведочи о темељном истраживачком раду и добром познавању релевантних извора. Организација материјала омогућава читаоцу да лако прати развој основних теоријских поставки и аргуменације. Иако у тексту нема великог броја графичких прилога, табела и илустрација, квантитативни и аналитички делови су представљени прегледно и функционално. Рукопис је заснован на савременим научним и стручним достигнућима из области когнитивне лингвистике, психолингвистике и проучавања дискурса, при чему аутор укључује релевантне класичне изворе, али и новија истраживања. Језик рукописа је научни, прецизан и термилошки уједначен и поседује висок степен стилске доследности. Иако су поједини делови нешто дескриптивнији и оптерећени детаљним приказима истраживања других аутора, о чему ће касније бити речи, стил остаје академски примерен и јасан. На основу укупног квалитета рукописа, његове научне утемељености, систематичности и доприноса домаћој научној продукцији, броја цитата и аутоцитата, и осталих параметара, сматрам да рукопис има све карактеристике научне монографије од националног значаја.

Упркос бројним квалитетима, као и код сваког амбициозног пројекта, могу се уочити и одређени аспекти који би могли бити унапређени. Пре свега, уочљив је недостатак јачих синтетичких делова који би повезали различита поглавља у још

компактнију целину. Уз то, иако је структура логична и хронолошки оправдана, прелази између појединих поглавља понекад делују превише нагли и груби. Додатна експлицитна синтеза кључних идеја могла би допринети већој кохезији текста. С тим у вези, читаоцу би користили и јаснији прегледи на крају поглавља који би сумирали главне увиде и указали на њихову повезаност са наредним деловима. Још једна примедба односи се на изражено ослањање на постојећу литературу. Иако је детаљан преглед претходних истраживања несумњиво неопходан и представља снагу ове књиге, у појединим деловима стиче се утисак да доминира репродукција налаза. Већи нагласак на сопственој синтези и оригиналном теоријском позиционирању додатно би оснажио ауторски глас. Додатно и експлицитно одређење завршне студије као огледне/показне могло би допринети њеној бољој интеграцији у структуру монографије.

Ове замерке се могу лако отклонити, у овом или наредном издању књиге и оне не утичу на моју коначну оцену рукописа. **Моја укупна оцена монографије „Модел индексирања догађаја и разумевање дискурса” др Владимира Фигара је веома позитивна и драге воље монографију препоручујем за објављивање.** Реч је о значајном научном доприносу који обједињује кључне теоријске токове у проучавању разумевања дискурса и нуди иновативну примену модела индексирања догађаја. Књига ће несумњиво бити од користи истраживачима у области лингвистике, психолингвистике и когнитивних наука, али и онима који се баве превођењем и анализом дискурса. Њена вредност лежи и у богатству теоријског материјала, а и у потенцијалу да подстакне нова истраживања и продуби разумевање сложених когнитивних процеса који стоје у основи комуникације.

У Нишу, 11. маја 2026. године

Рецензент:

Проф. др Душан Стаменковић
Редовни професор
Департман за англистику
Филозофски факултет у Нишу